

Lp Kristina Kallas
Haridus- ja Teadusministeerium

Teie: 18.02.2026 nr HTM/26-0233/-1K

Meie: 30.03.2026 nr 1-7/73-3

Kutseseaduse eelnõu osas arvamuse andmine

Lugupeetud Kristina Kallas

Siseministeerium kooskõlastab kutseseaduse eelnõu alltoodud tähelepanekutega arvestamisel:

1. Kõrgkool kui kutse andja ja esmakutse andja (§ 13 ja § 16)

Eelnõu kohaselt on kõrgkoolil võimalus saada § 13 lõike 5 alusel kutse andja õigus ning lisaks on kõrgkoolil (õppeasutusel) võimalik saada esmakutse andja õigus (§ 15 lg 1). Esmakutse andjale on § 16 lõigetes 2 ja 3 ette nähtud mitmed lihtsustused, kuid kõrgkoolile kui kutse andjale, kelle tasemeõppekava vastab kutsestandardile, erisusi ette nähtud ei ole.

Peame oluliseks, et seletuskirjas oleks selgemalt avatud:

- kuidas suhestub kõrgkooli roll kutse andjana ja esmakutse andjana;
- millist lisaväärtust nähakse § 13 lõike 5 erisusega võrreldes üldise esmakutse andja regulatsiooniga.

Lisaks teeme ettepaneku kaaluda seaduse tasandil võimalust, et kõrgkoolile, kes on üksnes esmakutse andja (st ei tegutse paralleelselt kui „täismahus“ kutse andja samadele kutsetele), laienevad § 16 lõigetes 2 ja 3 ette nähtud lihtsustused samadel alustel teiste esmakutse andjatega. See aitaks tulevikus vältida olukorda, kus kõrgkool satub rangema regulatsiooni alla ainult seetõttu, et annab tasemeõppekava alusel esmakutset, kuid ei soovi ega pea olema laiemas mõttes kutse andja.

Võimalik uus sõnastus § 16 lõikele 2 ja 3:

(2) Esmakutseandjaks olev õppeasutus ja käesoleva seaduse § 13 lõikes 5 nimetatud kõrgkool täidavad esmakutse ja kutse andjana järgmisi ülesandeid:

1) hindamisjuhendite ja teiste esmakutse ja kutse andmiseks vajalike dokumentide väljatöötamine ja kehtestamine;

2) kompetentsuse hindamine sobilikus õppe- või töökeskkonnas, kaasates valdkonna tööandjaid;

3) esmakutse ja kutse andmine;

4) esmakutse ja kutse andmisega seonduvate andmete edastamine kutseasutusele kutse- ja oskuste registrisse kandmiseks.

(3) Õppeasutusele ei kohaldata esmakutse ja kutse andmisel käesoleva paragrahvi lõikes 1 ning käesoleva seaduse §-des 19, 20 lõikes 2, 21 ja 22 sätestatud.

2. Kutsekomisjoni ja hindamiskomisjoni liikmete sõltumatus (§ 21 ja § 22)

Eelnõu § 22 lõike 5 kohaselt kohaldatakse hindamiskomisjoni liikmetele § 21 lõigetes 4 ja 5 kehtestatud nõudeid. Eelnõu § 21 lõige 4 sätestab keelu osaleda hindamisel, kui liige on vahetult seotud ettevalmistava koolituse või väljaõppega, on taotleja tööandja või muul viisil isiklikult huvitatud või on osalenud hindamiskomisjoni töös. Eelnõu § 21 lõige 5 näeb ette, et kutse andmise korras tuleb kirjeldada erapooletuse ja kvaliteetse hindamise tagamise meetmed juhul, kui lõikes 4 toodud kriteeriume ei ole võimalik täita.

Üldjoontes lahendab § 21 lõige 5 senise kitsaskoha seaduses spetsiifiliste valdkondade jaoks, kus ongi vaid üks tööandja ja üks õppeasutus (nt Päästeamet, Sisekaitseakadeemia), kelle puhul oli ka seniajani murekohaks 1/3 nõude täitmine. Esitatud eelnõus on küll lisatud erisuse loomise võimalus, kuid § 21 ise on sõnastatud oluliselt rangemaks, mille kohaselt ei tohiks hindamiskomisjoni üldse kuuluda kutse taotleja tööandja ega teda koolis ettevalmistanud õppejõud. See tähendab, et meie valdkonnas ei ole võimalik enam ka osaliselt seaduse nõuetele vastata, sest näiteks päästja, päästemeeskonnajuhi ja ka demineerimiskutsete puhul on kutse taotleja ainsaks tööandjaks Eestis Päästeamet ning nii kutsekomisjoni kui hindamiskomisjoni liikmeid ei ole võimalik mujalt kaasata. Loodud on küll erisus, kuid arvestades, et Sisekaitseakadeemia puhul tuleb põhjendada uues versioonis enam mitte osalist, vaid täielikku mitte vastamist seadusele, siis eelistame lahendust, kus saaksime osaliselt vastavuse luua ning põhjendada erandina, miks ei ole seda täielikult võimalik tagada.

Sellest tulenevalt teeme ettepaneku:

- täiendada seletuskirja näidetega sõltumatuse riive vähendamise meetmetest;
- ning kaaluda seaduse tasandil 1/3 põhimõtte säilitamist, mis annaks selge aluse tööandjate ja koolitajate osalemisele.

Võimalik uus sõnastus § 21 lõike 4 muutmiseks (1/3 põhimõte):

„(4) Kutsekomisjoni liige ei tohi osaleda kutset taotleva isiku kompetentsuse hindamisel ega kutse andmise otsustamisel, kui:

- 1) ta on vahetult seotud kutset taotlevale isikule kutse andmiseks ettevalmistava koolituse või väljaõppe korraldamisega, v.a juhul, kui selliste liikmete osakaal kutsekomisjoni koosseisus ei ületa ühte kolmandikku ning on rakendatud käesoleva seaduse § 21 lõikes 5 sätestatud sõltumatuse tagamise meetmed;*
- 2) ta on kutset taotleva isiku tööandja või muul viisil isiklikult huvitatud kutse andmisest, v.a juhul, kui selliste liikmete osakaal kutsekomisjoni koosseisus ei ületa ühte kolmandikku ning on rakendatud käesoleva seaduse § 21 lõikes 5 sätestatud sõltumatuse tagamise meetmed;*
- 3) ta on osalenud hindamiskomisjoni töös või muud asjaolud tekitavad kahtlust tema erapooletuses.“*
 - Lisaks, arvestades tasemeõppe eripära (praktikajuhendaja on ühtlasi koolitaja, kes paratamatult osaleb hindamises), teeme ettepaneku lisada tasemeõppe kohta erisäte:

Võimalik uus lõige § 21-s:

„(4¹) Tasemeõppekava raames toimivas kompetentsuse hindamises võib hindamiskomisjoni või kutsekomisjoni liikmena osaleda tasemeõppekava õppejõud või praktikajuhendaja tingimusel, et on tagatud erapooletus ning rakendatud käesoleva seaduse § 21 lõikes 5 sätestatud sõltumatuse tagamise meetmed.“

3. Esmakutse andja hindamiskomisjoni liikme sõltumatuse meetmete dokument (§ 22 lõige 5)

Eelnõu § 16 lõike 3 järgi ei kohaldata õppeasutusele esmakutse andmisel paragrahvi 16 lõikes 1, §-s 19, § 20 lõikes 2 ja §-s 21 sätestatud. Teisisõnu ei moodusta esmakutse andjaks olev õppeasutus kutsekomisjoni ega kehtesta kutse andmise korda, mis peaks reguleerima muuhulgas hindamiskomisjoni liikmetele esitatavaid nõudeid. Eelnõu § 22 lg 5 järgi kohalduvad aga hindamiskomisjoni liikmetele § 21 lg 4 ja 5 nõuded ehk samad sõltumatuse ja pädevuse nõuded, mis kutsekomisjoni liikmele. Eelnõu § 21 lg 5 järgi peavad kutse andmise korras olema kirjeldatud erapooletu ja kvaliteetse hindamise tagamise meetmeid.

Kuivõrd esmakutse andjana tegutseval õppeasutusel ei ole § 16 lõike 2 järgi kutse andmise korda ning hindamiskomisjoni ülesanded seostuvad analoogselt kutsekomisjonile ennekõike kutse andjaga, teeme tõlgendusküsimuste vältimiseks ettepaneku täiendada eelnõu § 16 lg-t 3 ning lisada kohaldamisele mittekuluvate sätete loetellu ka viide §-ile 22.

Juhul, kui hindamiskomisjon tuleb moodustada ka esmakutse andjal (st § 22 on mõeldud kohalduma), siis palume täpsustada, millises dokumendis esmakutse andja vastavad meetmed ette näeb, viidates § 16 lõike 2 punktis 1 nimetatud dokumendile.

4) Esmakutse elektrooniline kutseksam ja infosüsteem (§ 16 lõige 4)

Eelnõu § 16 lõike 4 kohaselt viib kutseõppeasutus esmakutse andmisel korraldatava elektroonilise kutseeksami läbi riiklikus eksamite hindamissüsteemis. Peame sellist sõnastust liiga piiravaks, arvestades, et mitmel õppeasutusel on juba kasutusel või arendamisel oma elektroonilised eksamisüsteemid, mis vastavad andmekaitse, turvalisuse ja kvaliteedi nõuetele. Teeme ettepaneku sõnastust avardada nii, et riiklik eksamite hindamissüsteem on üks võimalik lahendus, kuid mitte ainus.

Võimalik uus sõnastus § 16 lõikele 4:

„(4) Kutseõppeasutus viib esmakutse andmisel korraldatava elektroonilise kutseeksami läbi riiklikus eksamite hindamissüsteemis või muus kutseõppeasutuse või kutse andja poolt kasutatavas elektroonilises hindamissüsteemis, mis vastab kutseseaduse ning selle alusel kehtestatud õigusaktide andmekaitse, turvalisuse ja kvaliteedi nõuetele.“

5) Sisekaitselise rakenduskõrgkooli kutseõppe tasemeõppe õpilaste kulud (§ 26 lõige 5)

Eelnõu § 26 lõike 5 kohaselt ei kohaldata § 26 sätteid sisekaitselise või riigikaitselise rakenduskõrgkooli kutseõppe tasemeõppe õpilastele kutse andmise kulude katmisel. Praktikas katab nende õppurite kutse andmise kulud riik, sisekaitselise õppeasutuse puhul Siseministeerium, haridusvaldkonnas üldjuhul HTM-i baasrahastuse kaudu, kuid praegune sõnastus ei ava seda loogikat lugejale üheselt.

Teeme kaks võimalikku ettepanekut:

- **Variant A: erisuse väljajätmine seadusest**

„§ 26 lõige 5 tunnistatakse kehtetuks.“

Sellisel juhul selgitada seletuskirjas, et sisekaitselise rakenduskõrgkooli tasemeõppe kutse andmise kulud katab Siseministeerium oma eelarvest.

- **Variant B: volitusnormi ja riigipoolse katmise sätestamine**

„(5) Sisekaitselise või riigikaitselise rakenduskõrgkooli kutseõppe tasemeõppe õpilasele kutse andmise kulud katab riik Siseministeeriumi või Kaitseministeeriumi eelarvest vastavalt kooli alluvusele. Vastutav minister võib määrusega kehtestada täpsustava korra, kuidas kulud kaetakse ja millistel tingimustel võib kulude katmisel rakendada soodustusi või erandeid.“

Palume eelnõu koostajatel valida siinkohal sobivam lahendus; meie hinnangul on Variant A normitehniliselt lihtsam, samas kui Variant B annab selgema volitusnormi kulude katmise detailsuse reguleerimiseks.

Lisaks on eelnõu rakendusaktis rahvastikuregistriga seoses sätteid, mille osas palume seaduseelnõu koostajatel määruse eelnõu kindlasti ka Siseministeeriumile kooskõlastamisele saata. See on oluline seetõttu, et regulatsiooni puhul oleks lahendatavad ka need olukorrad, kus ainult rahvastikuregistri päring ei pruugi tulemusi anda (nt kui inimesel ei ole isikukoodi).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Igor Taro
siseminister

Häli Allas 6125069
hali.allas@siseministeerium.ee